

«ԵՐԵՎԱՆ ԼԵՈՅԻ ԱՆՎԱՆ Հ. 65 ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ» ՊՈԱԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ
ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Առարկա – ՆԶՊ և ԱԿ

Մասնակից – Հայկ Մելյան

Ղեկավար – փոխգնդապետ Ա. Իսահակյան

Թեմա – Իրավական նորմերի պաշտպանությունը զինղեկ-աշակերտ
հարաբերություններում:

Երևան 2023թ.

ԲՈՒՍՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	3
ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՆՎՏԱՆԳ ԿԵՆՍԱԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉ (ԶԻՆՂԵԿ)՝ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱՌՈՒՑԹՆԵՐԸ.....	4
Իրավական նորմերի պաշտպանությունը զինղեկ-աշակերտ հարաբերություններում.....	6
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ	15
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ	166

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմայի կարևորությունը՝ Այսօր երեխաների՝ աշակերտների իրավունքները վեր են ամեն ինչից և ինչպես ուսուցիչները այնպես էլ զինդեկները, որոնք համարվում են նույնպես ուսուցիչ, պարտավոր են հետևել հարաբերությունների ճիշտ ընթացքին, ճիշտ հայրենասիրական զարգացմանը: Հետևելով աշակերտների իրավունքներին կառուցել առողջ հարաբերություններ:

Հայաստանի Հանրապետությունը վավերացրել է ինչպես ՄԱԿ-ի «Երեխայի իրավունքների մասին» Կոնվենցիան, այնպես էլ «Զինված հակամարտություններին երեխաների մասնակցության վերաբերյալ» կամրնտիր արձանագրությունը (այսուհետ՝ Արձանագրություն)՝ 2005թ-ի մարտի 21-ին, որը ուժի մեջ է մտել նույն թվականի հոկտեմբերի 30-ին: Արձանագրությամբ արգելվում է 18 տարեկանից ցածր տարիքի երեխաների ներգրավվածությունը զինված հակամարտություններին: Այն անդամ երկրներին պարտավորեցնում է ներպետական օրենսդրությունն ու իրավակիրառ պրակտիկան հարմարեցնել Արձանագրության պահանջներին ու սահմանված սկզբունքներին: Չնայած նախատեսված արգելքին, դեռևս առկա են խնդիրներ կոնվենցիայով և արձանագրությամբ ամրագրված երաշխիքներն ու սկզբունքները Հայաստանում լիարժեքորեն կյանքի կոչելու հարցում:

Մասնավորապես, մտահոգության տեղիք է տվել այն հանգամանքը, որ գործող զինվորական կրթական համալիրներում 18 տարին չլրացած երեխաները կրթության ընթացքում զենքի կրման ու օգտագործման վերապատրաստումներ են անցնում և ռազմական խորը հմտություններ ձեռք բերում դեռևս վաղ տարիքից:

Աշակերտի հաջողությունը ուսուցչի աշխատանքի պտուղն է: Աշխարհի յուրաքանչյուր հաջողակ մարդ առաջին հերթին երախտապարտ է երեք մարդու՝ ծնողներին և ուսուցչին (զինդեկներին): Մոտավոր գիտենք ինչ է նշանակում լինել ուսուցիչ: Իսկ ի՞նչ է նշանակում լինել զինդեկ: Այս հարցի պատասխանը կգտնեք մեր կատարած աշխատանքում:

**ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՆՎՏԱՆԳ
ԿԵՆՍԱԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՑԻՉ (ԶԻՆՂԵԿ)՝ ՀԱՆՐԱԿՐԹԱԿԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏՔԵ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԻՄԱՆԱ**

1. Աշխատանքային գործառույթները՝

1) իրականացնում է սովորողների ուսուցումն ու դաստիարակությունը՝ հանրակրթության պետական չափորոշչին և «Նախնական զինվորական պատրաստություն» (այսուհետ՝ ՆՁՊ) առարկայի չափորոշչին և ծրագրերին համապատասխան.

2) իրականացնում է տվյալ ուսումնական տարվա դասաբաշխմամբ հատկացված դասարանների ՆՁՊ առարկայի թեմատիկ պլանավորումը.

3) իրականացնում է ՆՁՊ առարկայից բոլոր դասերի պլանավորում (գրավոր).

4) ղեկավարում է ՆՁՊ խմբակների աշխատանքը.

5) հաշվառում և պահպանում է ուսումնական զենքը, փոքր տրամաչափի հրացանները, դրանց փամփուշտները՝ համաձայն «Զենքի մասին» ՀՀ օրենքի և այլ նորմատիվ իրավական ակտերի պահանջների.

6) ֆիզիկական կուլտուրայի ուսուցչի հետ միասին կազմակերպում է ներդպրոցական ռազմամարզական և քաղաքացիական միջոցառումներ.

7) սովորողներին մասնակից է դարձնում մարզառազմական մրցումներին, խաղերին, ճամբարներին և օլիմպիադաներին:

8) ապահովում է կցագրված զորամասի, Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարության զորակոչային և զորահավաքային համալրման ծառայության (այսուհետ՝ Չ և ՉՀ ծառայություն) համապատասխան տարածքային ստորաբաժանման և Հայաստանի Հանրապետության արտակարգ իրավիճակների նախարարության համապատասխան տարածքային ստորաբաժանման հետ համագործակցությունը.

9) ապահովում է այլ ձեռնարկությունների, կազմակերպությունների հետ համագործակցությունը՝ ՆՁՊ առարկայի դասավանդման որակը բարելավելու նպատակով.

10) նախագորակոչային տարիքի պատանիների զինվորական հաշվառման նպատակով՝ Հաստատության դասղեկների (կուրսղեկների, ռազմագիտական ուղղվածությամբ մասնագիտացված ուսումնական հաստատություններում՝ դասակի հրամանատարների) օգնությամբ նախապատրաստում է անհրաժեշտ փաստաթղթերը և սահմանված ժամանակահատվածում ապահովում պատանիների ներկայությունը Չ և ՉՀ ծառայություն.

11) աջակցում է, պատանիների ռազմաուսումնական հաստատություններում ուսումը շարունակելու նպատակով՝ Չ և ՉՀ ծառայության կողմից իրականացվող մասնագիտական կողմնորոշման աշխատանքներին.

12) համագործակցում է Հաստատության մյուս մանկավարժների, հոգեբանի, սովորողների ծնողների հետ՝ սովորողների ՆՁՊ առարկայի ուսուցման կազմակերպման և ռազմահայրենասիրական դաստիարակության հարցերում.

13) համագործակցում է ՆՁՊ առարկան դասավանդող գործընկերների և այլ մասնագետների հետ՝ փորձի փոխանակման և մասնագիտական գործունեության արդյունավետության բարձրացման նպատակով.

14) մասնակցում է մանկավարժական խորհրդի նիստերին:

2. Հաստատության զինղեկի գիտելիքներին, կարողություններին և հմտություններին ներկայացվող ընդհանրական պահանջները՝

1) Հաստատության զինղեկի պաշտոնն զբաղեցնողը պետք է իմանա ստորև նշված նորմատիվ իրավական ակտերի այն դրույթները, որոնք վերաբերում են կրթության բնագավառին և կանոնակարգում են պաշտոնի նկարագրով ամրագրված լիազորությունները՝

ա. «Կրթության մասին», «Հանրակրթության մասին», «Զինվորական ծառայության և զինծառայողի կարգավիճակի մասին», «Զենքի մասին», «Երեխայի իրավունքների մասին», «Տեսչական մարմինների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքները, Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգիրքը, «Հայաստանի Հանրապետության պետական հանրակրթական ուսումնական հաստատություն» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության օրինակելի կանոնադրությունը,

բ. հանրակրթության պետական չափորոշչով սահմանված միջնակարգ կրթության շրջանավարտի ակնկալվող կարողունակությունները և հանրակրթական հիմնական ծրագրերի ուսումնառության ակնկալվող վերջնարդյունքները, սովորողների ուսումնառության արդյունքների գնահատման սկզբունքները,

գ. ՆՁՊ առարկայի չափորոշչի և ծրագրերի պահանջները, իր պաշտոնային պարտականություններին վերաբերող՝ կրթության պետական կառավարման լիազորված մարմնի համապատասխան նորմատիվ ակտերը, իրավական այլ փաստաթղթեր,

դ. մանկավարժության տեսության և մեթոդիկայի, հոգեբանության, առաջին օգնության հիմունքները,

ե. աշխատանքի անվտանգության, սովորողների կյանքի և առողջության պահպանման կանոնները:

3. Որակավորման նվազագույն պահանջները՝

Հաստատության զինղեկի պաշտոնն զբաղեցնողը պետք է ունենա բարձրագույն կրթություն, սպայական կոչում:

Իրավական նորմերի պաշտպանությունը զինդեկ-աշակերտ հարաբերություններում

Աշակերտը իրավունք ունի՝

- Սեփական տեսակետների, համոզմունքների և կարծիքների ազատ արտահայտում; աշակերտի տեսակետներին համապատասխան կշիռ է տրվում նրա տարիքին և հասունությանը համապատասխան:
- Տեղեկատվության ազատություն.
- Մտքի, խղճի և կրոնի ազատություն.
- Հարգանք մարդկային արժանապատվության նկատմամբ.
- Պետական կրթական չափորոշիչներին համապատասխան անվճար կրթություն ստանալը, ձեր անհատականությունը, ձեր տաղանդները, մտավոր և ֆիզիկական կարողությունները առավելագույնս զարգացնելը:
- Կրթություն պետական կրթական չափորոշիչների շրջանակներում՝ անհատական ուսումնական պլաններով՝ ուսումնական հաստատության կանոնադրությամբ սահմանված կարգով.
- Լրացուցիչ վճարովի կրթական ծառայությունների ստացում.
- Սովորողի գիտելիքների և հմտությունների բաց գնահատում՝ յուրաքանչյուր առարկայից գնահատական ստանալով բացառապես իրենց գիտելիքներին և հմտություններին համապատասխան:
- Ժամանակացույցին համապատասխան հսկողության աշխատանքների ժամկետների և ծավալների մասին նախապես ծանուցում. Օրական միայն մեկ թեստ կարելի է անել:
- Ուսուցչի լրացուցիչ անվճար օգնությունը ուսումնական հաստատության և ուսուցչի աշխատանքային գրաֆիկով նախատեսված հատուկ պարապմունքներում գիտելիքներ ձեռք բերելու հարցում.
- Ուսումնական հաստատության մշակութային կյանքին, դրանում կազմակերպվող միջոցառումներին, սովորողի տարիքին համապատասխան մասնակցություն.
- Հանգստացեք դասերի միջև և արձակուրդների ընթացքում:

- Մասնակցություն ուսումնական հաստատության կառավարմանը ուսումնական հաստատության կանոնադրությամբ սահմանված կարգով.
- Նպաստներ և ֆինանսական օգնություն՝ համաձայն գործող կանոնակարգերի:
- Տեղափոխում այլ ուսումնական հաստատություն, որն իրականացնում է համապատասխան մակարդակի կրթական ծրագիր.
- Հասարակական տարբեր միավորումների ստեղծում, եթե դրանք չեն հակասում ՀՀ-ի կանոնադրությանը:
- Արտաքին ուսուցման իրավունքի կիրառում, տնային ուսուցում, քննությունների վաղ հանձնում, անհատական կրթական ծրագրեր, 10-11-րդ դասարաններում՝ անհատական ուսումնական պլան: Ծնողների (նրանց փոխարինող անձանց) պահանջով և մանկավարժական խորհրդի որոշմամբ 11-րդ դասարանի աշակերտները կարող են ազատվել տարվա երկրորդ կիսամյակում առանձին առարկաների պարապմունքներից (կամ ունենալ ուսումնական շաբաթվա մեկ ազատ օր) .
- Երկուշաբթի 1-ից 6-րդ դասարաններում տնային առաջադրանքներ չկան, իսկ դպրոցում սովորողների համար արձակուրդների համար տնային աշխատանք չկա, բացի գեղարվեստական գրականություն կարդալուց:
- Ուսումնական գործընթացի որակի վերաբերյալ սեփական կարծիքի բաց արտահայտում Ուսումնական գործընթացի մասնակիցների իրավունքների հանձնակատար Ուսումնական հաստատության խորհրդում.
- Հաստատված կարգով ուսումնական հաստատության ուսումնական գործունեության փոփոխությունների առաջարկների կատարումը.
- Ելույթների համար ՀՀ զանգվածային լրատվամիջոցների օգտագործումը՝ ստենդներ՝ «տեղեկատվություն», «դպրոցական կյանք», թերթեր:
- Իրեն տրված գնահատականների մասին իմանալու իրավունք՝ թե՛ բանավոր, թե՛ գրավոր աշխատանքի համար:
- Ձեր պատասխանի կամ գրավոր աշխատանքի համար գնահատման հաղորդագրության գաղտնիության իրավունքը:

- Բժշկական փաստաթղթերով հաստատված հիվանդության պատճառով բացակայություններից հետո քննությունները հետաձգելու համար դիմելու իրավունք.
- Լսվելու իրավունք.
- Աշակերտի իրավունքների պաշտպանության հասարակական կազմակերպություն ստեղծելու իրավունք՝ բաղկացած ուսուցիչներից, ծնողներից, սովորողներից[1]:

Արձանագրությամբ արգելվում է 18 տարեկանից ցածր տարիքի երեխաների ներգրավվածությունը զինված հակամարտություններին: Այն անդամ երկրներին պարտավորեցնում է ներպետական օրենսդրությունն ու իրավակիրառ պրակտիկան հարմարեցնել Արձանագրության պահանջներին սահմանված սկզբունքներին: Չնայած նախատեսված արգելքին, դեռևս առկա են խնդիրներ կոնվենցիայով և արձանագրությամբ ամրագրված երաշխիքներն ու սկզբունքները Հայաստանում լիարժեքորեն կյանքի կոչելու հարցում: Մասնավորապես, մտահոգության տեղիք է տվել այն հանգամանքը, որ գործող զինվորական կրթական համալիրներում 18 տարին չլրացած երեխաները կրթության ընթացքում զենքի կրման ու օգտագործման վերապատրաստումներ են անցնում և ռազմական խորը հմտություններ ձեռք բերում դեռևս վաղ տարիքից: Նույն մտահոգությունը կապված է նաև հանրակրթական դպրոցներում զինվորական պատրաստման դասընթացների հետ: Մասնավորապես, Կոմիտեն ուշադրություն է դարձրել այն հանգամանքին, որ հանրակրթական դպրոցներում 8-րդ դասարանի ծրագիրը պարունակում է «Քաղաքացիական պաշտպանություն» առարկան, որը իրենում պարունակում է զենքի կրման և օգտագործման հետ կապված վարժություններ և պատրաստվածություն: Նմանապես, Փոքր Միեր կրթահամալիրի ծրագիրը պարունակում է զենքի ակտիվ օգտագործմամբ վերապատրաստումներ, այն դեպքում, երբ այնտեղ ընդունելությունը թույլատրվում է 14 տարեկանից: Նույն խնդիրը արձանագրվել է նաև Մոնթե Մելքոնյանի անվան ռազմական կրթահամալիրի կապակցությամբ: Այստեղ, որպես հավելյալ խնդիր, դիտարկվել է այն հանգամանքը, որ սովորողների մեծ մասը խնամքի կենտրոնների սաներ և անապահով ընտանիքների երեխաներ են:

Կոմիտեն իր մտահոգությունն է հայտնել այն կապակցությամբ, որ հստակ կանոնակարգումների բացակայության պարագայում 18 տարեկանը չլրացած երեխաները կարող են ընդունվել ռազմական ինստիտուտներ և վերջիններիս վերաբերվեն որպես զինվորականների, ինչով պայմանավորված հնարավոր կլինի զինված հակամարտությունների ժամանակ զինված ուժեր նրանց համալրումն ու հակամարտություններին ուղղակի մասնակցությունը:

Այս առումով առանձնակի ուշադրություն է դարձվում կրթության իրավունքի իրականացման գործընթացին: Մա ներառում է ոչ միայն ուսումնական ծրագրի բովանդակությունը, այլ նաև կրթության կազմակերպումը, կիրառվող մանկավարժական մեթոդներն ու այն միջավայրը, որտեղ տեղի է ունենում կրթության իրավունքի իրականացումը՝ տանը, դպրոցում կամ այլ միջավայրում: Ինչպես հաստատվել է Կոմիտեի կողմից՝ դպրոց գնալու ուժով ինքնին երեխաները չեն կորցնում իրենց իրավունքները: Օրինակ, կրթության կազմակերպումը պետք է այնպես լինի, որ հարգի երեխաների արժանապատվությունը և հնարավորություն ընձեռի ազատ արտահայտել իր դիրքորոշումները: Նմանապես, կրթությունը պետք է կազմակերպվի այնպես, որ մի կողմից ապահովի և հարգանք ներշնչի կարգապահության նկատմամբ, մյուս կողմից՝ այդ գործընթացը ֆիզիկական բռնություններից զերծ մնա:

Կոնվենցիային կից՝ Զինված հակամարտություններին երեխաների մասնակցությանը վերաբերող արձանագրությամբ սահմանվում են ռազմական գործողություններին երեխաների ներգրավվածության ու որևէ կերպ մասնակցության արգելքի երաշխիքները: Մասնավորապես, արգելվում է 18 տարեկան չդարձած երեխաների ուղղակի մասնակցությունը ռազմական գործողություններին: Արձանագրության 2-րդ հոդվածով էլ սահմանվում է, որ 18 տարեկանը չլրացած անձինք ենթակա չեն պարտադիր զորակոչի իրենց զինված ուժերում:

Արձանագրության տեքստից և ՄԱԿ-ի Երեխայի իրավունքների կոմիտեի հանձնարարականներից հետևում է, որ երեխային զինված հակամարտություններին ներգրավվածության վերաբերյալ մտահոգում են նաև հետևյալ հարցերը՝

- մինչև 18 տարեկան երեխաների ուսուցումը հատուկ ռազմական ուղղվածություն ունեցող դպրոցներում,

- երեխաներին զենք տրամադրելը, զենք կիրառելու հմտություններ տալը Զինված հակամարտություններին երեխաների մասնակցության վերաբերյալ

Արձանագրությունը զինված ուժերի հսկողության ներքո գտնվող կրթական հաստատություններում սովորողների տարիքային շեմը բարձրացնելու պահանջ չի նախատեսում: Սակայն, Կոմիտեն ուշադրություն է դարձնում և պահանջում, որ կրթություն ստանալու ենթատեքստի ներքո անչափահասները նման դպրոցներ հաճախելով՝ չներգրավվեն զինված ուժեր կամ ակտիվ մասնակցություն ցուցաբերեն զինվորական գործողություններին: Ինչպես ցույց է տվել միջազգային փորձի ուսումնասիրությունը՝ առանձին երկրներում գոյություն ունեն զինվորական դպրոցներ: Սակայն բոլոր այն դեպքերում, երբ անչափահասները կրթություն ստանալու ընթացքում անցնում են զենքի օգտագործման և զինվորական հատուկ վերապատրաստման դասընթացներ, ապա Կոմիտեի կողմից նման պրակտիկան դիտարկվում է որպես Արձանագրության և Կոնվենցիայի խախտում[2]:

Ինչպես բոլոր ուսուցիչները այնպես էլ զինդեկր աշակերտի հըտ շփվելիս պարտավոր է հաշվի առնել աշակերտի սույն իրավունքները: Ուսուցչի և աշակերտի փոխհարաբերությունների խնդիրը ավանդական հոգեբանական և մանկավարժական խնդիր է, որը եղել է բազմաթիվ հայրենական և արտասահմանյան գիտնականների ուսումնասիրության առարկա: Ընդ որում, ներկայիս կրթական իրավիճակում այս խնդիրը հատկապես արդիական է դարձել երեխաների ագրեսիվության ու շեղումների աճի պատճառով:

Ուսուցման գործընթացը ուսուցման և սովորելու միասնությունն է, որտեղ ուսուցչի և սովորողի գործունեությունը փոխկապակցված է: Այն նաև տարբեր տեսակի հարաբերությունների խառը համակարգ է: Այլ կերպ ասած, դպրոցը նման է հսկայական սոցիալական մեխանիզմի, որի բնութագրերը կախված են ավելի փոքր օղակներից՝ դեկավարությունից, ուսուցիչներից, աշակերտների խմբերից, թեմատիկ ենթախմբերից (բաժիններ, շրջանակներ, խորհուրդներ և այլն), որոնցից յուրաքանչյուրն ունի իր առանձնահատկությունները: Ես կցանկանայի հատուկ ուշադրություն դարձնել հարաբերությունների առանցքային տեսակի վրա՝ ուսուցիչ և աշակերտ, ինչպես նաև գիտելիքի փոխանցման և ձեռքբերման հիմնարար տարրին,

բայց նաև հակասոցիալական մարդու հոգեբանական բարեկեցության բացահայտմանը: Ուսումնական նյութը ներկայացնելու և աշակերտների կողմից դրա յուրացումը գնահատելու մեթոդից է մեծապես կախված ոչ միայն ակադեմիական առաջադիմությունը, այլև կրթությունը, սոցիալականացումը, զարգացումը և, մեծ հաշվով, աշակերտի նախնական զինվորական պատրաստության ապահովումն է:

Հարաբերությունների սկզբում ամենակարևորը միմյանց անաչառ ճանաչելն է, մերժել բացասական կարծրատիպերը, պարտադրված կարծիքները և փորձել ինքնուրույն տեսակետ մշակել այն մարդու մասին, ում հետ գործ կունենաք: Մա հեշտ գործ չէ և՛ ուսուցչի, և՛ աշակերտի համար, հետևաբար, որքան շուտ կարողանաք գտնել ընդհանուր լեզու և հասկացողություն, այնքան շուտ կհասնենք ուսումնական գործընթացում դրված նպատակներին: Յուրաքանչյուր աշակերտ անհատականություն է, ուստի աշակերտների հետ աշխատելիս չի կարող լինել միասնական մոտեցում:

Հարաբերությունները առավել արդյունավետ ձևավորելու համար ուսուցիչը պետք է կարողանա հարաբերություններ հաստատել ինչպես առանձին աշակերտի, այնպես էլ դասի կամ հոսքի հետ որպես ամբողջություն. ուշադրություն դարձրեք, թե արդյոք ուսուցանվող առարկան աշակերտի պրոֆիլն է. հաշվի առնել աշակերտների միջև քանակական հարաբերությունները տարբեր հիմքերով՝ սեռ, տարիք և շատ ուրիշ նրբություններ: Որոշել մոտիվացիան, ՆՁՊ առարկայի ուսուցման աստիճանը:

Չնայած այն հանգամանքին, որ ուսուցչի, ինչպես նաև աշակերտի նպատակը առաջին հայացքից նույնն է, այնուամենայնիվ կարելի է առանձնացնել աշակերտների հետ շփման մի շարք հատուկ հիմնական ուղղություններ, որոնցից յուրաքանչյուրում այս երկու տարրերը. հարաբերություններին տրվում է որոշակի դեր և տեղ.

Ուսուցիչն առաջին հերթին աշակերտի դաստիարակի դիրքում է: Հաշվի առնելով հարաբերությունների այս տեսակը՝ կարելի է հասկանալ, որ այստեղ գերիշխող տարրը զինդեկն է. հենց նա է ստանձնում ուսումնական նյութի յուրացման ողջ պատասխանատվությունը: Ուսումնական գործընթացի միասնությունը որոշվում է նպատակի մակարդակով: Կարևոր հարցեր պետք է տալ՝ աշակերտն ունի՞ նպատակներ (որոնք), գիտի՞ սովորել և կա՞ ինքնավարություն ուսումնական գործընթացում: Սկզբից մենք պետք է համաձայնենք այս նպատակների շուրջ՝ այս

հարցերին ճշգրիտ պատասխաններ տալու համար: Բայց իր հերթին աշակերտը հասկանում է, որ զինդեկն ավելի կարևոր է, որ նրան պետք է լսել և հաշվի առնել նրա կարծիքը. անկասկած հավատքով ընդունիր այն ամենը, ինչ ասում է զինդեկը. իրեն պաշտպանված զգալ: Սա հարաբերությունների այն հիմնական տեսակն է, որը ծանոթ է բոլորին, հատկապես տարրական դասարանների աշակերտներին:

Անհատի հոգեկանի բովանդակության իմացության համար հարմար «բանալին» գտնելու համար անհրաժեշտ է օգտագործել ընկալման բոլոր մեխանիզմները և հաշվի առնել դրա բոլոր ասպեկտները, աշակերտին շրջապատել «սիրալիր բարի բնության» մթնոլորտով: Դրանով իսկ երեխայի մտքում նկարելով զինդեկ-ծնողի դիմանկարը՝ վստահություն առաջացնելով:

Իրավունքով կարելի է ենթադրել, որ պետք է գրվի ուսուցչի էթիկայի կանոնագիրք, զինդեկը գեղարվեստական մասնագիտություն է: Յուրաքանչյուր մարդ ծնվում է արժանապատվության զգացումով: Իսկ կյանքին, վերապատրաստմանը, կրթությանը ծանոթանալու ցանկացած գործընթաց ինչ-որ չափով պարտադրանքի գործընթաց է: Ինչպե՞ս ստիպել՝ չվնասելով ինքնագնահատականը: Սա արվեստ է: Միայն նկարիչը կարող է դա անել: Ուստի պետք է առանձնացնել սերը երեխայի հանդեպ որպես հիմնական գաղափար, որը կարող է տալ մեծահասակը, որպեսզի երեխան ճիշտ զարգանա: Առանց երեխայի հանդեպ հետաքրքրության և նրա հանդեպ սիրո շփումը ոչ այլ ինչ է, քան վնասակար հարաբերություն:

Տարօրինակ է, բայց զինդեկը կարող է իր վրա «թիկնոց զցել»՝ աշակերտի համար ընկերոջ կերպարը ուրվագծելու համար: Այս տեսակի հարաբերությունները ենթադրում են, որ աշակերտը ուսուցչին վերաբերվում է որպես ընկերոջ կամ որպես նույնական աշխարհայացքի կողմնակից: Սա ենթադրում է, որ հիմնական հարաբերությունն ուղղված է ոչ միայն ուսուցչից աշակերտ, որպես առարկա առարկայի, այլ նաև հակառակ ուղղությամբ: Այս դեպքում աշակերտը, օրինակ, կարող է իր գաղափարները կամ փորձառություններն արտահայտել ուսուցչին և դրանով իսկ լայն ազատություն տալ փոխադարձ երկխոսությանը (որը հաղորդակցական պրոքսեմիկայի մի մասն է և ազատություն է տալիս մարդու սոցիալական բնույթին, մասնավորապես. փոխազդեցություն); Բայց ի՞նչ են նշանակում այս հասկացությունները: Օրինակ, ամերիկացի հոգեբան Հերբերտ Միդը

փոխազդեցությունը նկարագրում է որպես «ես»-ի ձևավորում: Այս իրավիճակը իսկապես տեղի է ունենում փոխազդեցության պահերին, բայց ոչ այն պատճառով, որ մարդիկ պարզ արձագանքներ են ուրիշների կարծիքներին, այլ որովհետև այդ իրավիճակներում ձևավորվում է անհատականություն, նրանցում նա գիտակցում է ինքն իրեն՝ ոչ միայն նայելով ուրիշներին, այլ գործելով նրանց հետ միասին: նրանց. Նման իրավիճակների մոդելը խաղն է, որը Միդում հանդես է գալիս երկու ձևով՝ խաղ և խաղ: Խաղում մարդն իր համար ընտրում է այսպես կոչված նշանակալից մյուսին և առաջնորդվում է նրանով, թե ինչպես է իրեն ընկալում այս նշանակալից մյուսը: Ըստ այդմ, մարդը պատկերացում է կազմում նաև իր մասին, իր «ես»-ի մասին: Շատ դեպքերում դա հանգեցնում է համատեղ արդյունավետ գործունեության, կարծրատիպերի ոչնչացման, համակողմանի զարգացման և ծրագրերի իրականացման: Հնարավոր է, որ այս տեսակի հարաբերությունները շարունակվեն մարզումների ավարտից հետո:

Ըստ Էդվրդ Հոլի երկխոսության մեջ գտնվող երկու անձանց միջև հեռավորությունը չպետք է կրճատվի մինչև կես մետր, որպեսզի պահպանվի երկխոսության արդյունավետությունն ու տևողությունը:

Ժամանակի ընթացքում արևմտյան երևույթներն ավելի ու ավելի են հոսում զինդեկների կրթության ներքին ըմբռնման մեջ: Մեր օրերում զինդեկը կարող է երեխայի կրթական գործընթացում կատարել դաստիարակի (նախագծային թրեյնինգի կազմակերպչի) դերը, ով, պահպանելով բարեկեցիկ հարաբերությունների միջավայրում հուզական ինտելեկտի զարգացման գիտական մեթոդաբանության կանոնները, կկարողանա. ազդել ուսուցման հաջողության վրա, այսինքն. ձևավորել ընտրողականություն, դասավանդման տեխնիկա և դրդել աշակերտներին դեպի կրթական բովանդակություն, առարկաներ և այլն: Դասավանդող - (անգլերենից, դաստիարակ - դաստիարակ, կուրատոր, ուսումնական հաստատությունում դաստիարակ):

1) զինդեկ, ով ընդհանուր ուղղորդում է տալիս աշակերտների անկախ արտադասարանական աշխատանքին. դասախոսական պաշտոն որոշ դպրոցներում: Կրկնուսուցումն իրականացվում է ուսումնական հաստատություններում, որտեղ մեծ նշանակություն է տրվում կրթական գործունեությանը՝ ըստ անհատական պլանների և տեղեկատվական աղբյուրների հետ ինքնուրույն աշխատանքին.

2) աշակերտի անհատական դեկավար.

Այսպիսով, մենք տեսնում ենք, որ դպրոցի կուրատորը, կրթական աշխատանքի տնօրենը, արտադասարանական գործունեության ուսուցիչը (արտադպրոցական աշխատանք), դպրոցի հոգեբանը դառնում են աշակերտների դաստիարակ (այսինքն՝ «օբյեկտ-առարկա» փոխազդեցությունը): Կարծում եմ, որ սա կարևոր օղակ է երեխաների ուսուցման գործընթացում: Որովհետև այս փուլում սուբյեկտի և օբյեկտի մեջ դրսևորվում է կարեկցանքի աֆեկտիվ զգացում: Էմպատիան նաև սահմանվում է որպես մեկ այլ անձին հասկանալու հատուկ միջոց: Միայն այստեղ մենք նկատի ունենք ոչ թե այլ անձի խնդիրների ռացիոնալ ըմբռնումը, այլ նրա խնդիրներին էմոցիոնալ արձագանքելու ցանկությունը... Դրա էմոցիոնալ բնույթը դրսևորվում է հենց նրանով, որ մեկ այլ անձի՝ հաղորդակցման գործընկերոջ, իրավիճակը չէ. այնքան «մտածված», որքան «զգալ»:

Կարո՞ղ է զինդեկը լինել աշակերտի գործընկերը: Նման հարաբերությունները ենթադրում են հավասարություն երկխոսության և տարբեր կրթական հարցերում: Հարկ է նշել, որ ո՛չ զինդեկը, ո՛չ աշակերտը չեն կարող գոյություն ունենալ առանց միմյանց, հետևաբար նրանց գոյությունը ուսումնական հաստատությունում փոխկապակցված է: Այս փաստն ակնհայտ չէ տարրական դասարանների երեխաների համար, բայց ավելի հասուն տարիքում դրա նշանակությունը ավելի պարզ է երևում. «Հավասար հիմունքներով» հարաբերությունը աշակերտին մոտեցնում է գիտական գործունեությանը, մինչդեռ զինդեկը սկսում է տեսնել իր մասնակցության պտուղները աշակերտի զարգացման մեջ և նորովի կառուցել նրա հետ երկխոսությունը: Նման համագործակցության շնորհիվ կարող են մշակվել գիտական նախագծեր, անցկացվել գիտաժողովներ, սեմինարներ, ինչն անկասկած ազդում է ինչպես մասնակիցների, այնպես էլ հենց ուսումնական հաստատության կարգավիճակի վրա[3]:

Այս հիմնական տեսակի հարաբերությունների հավասարակշռությունը կրթական գործընթացում հաջողության գրավականն է: Յուրաքանչյուր աշակերտի հետ շփումն արտացոլվում է մեկ ուսումնական հաստատության ողջ կրթական համակարգում: Այսպիսով, զինդեկը իր հարաբերությունները աշակերտի հետ պիտի կառուցի իրական նորմերին պատշաճ: Պաշտպանելով աշակերտի իրավունքները:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Կատարված հետազոտությունների և դիտարկումների արդյունքների ամփոփմամբ կարելի է հստակեցնել մի քանի եզրակացություններ, որոնք արտահայտում են ուսումնասիրության առանցքային դրույթներն ու հիմնական եզրակացությունները:

- Արձանագրությամբ արգելվում է 18 տարեկանից ցածր տարիքի երեխաների ներգրավվածությունը զինված հակամարտություններին: Այն անդամ երկրներին պարտավորեցնում է ներպետական օրենսդրությունն ու իրավակիրառ պրակտիկան հարմարեցնել Արձանագրության պահանջներին սահմանված սկզբունքներին: Չնայած նախատեսված արգելքին, դեռևս առկա են խնդիրներ կոնվենցիայով և արաձանագրությամբ ամրագրված երաշխիքներն ու սկզբունքները Հայաստանում լիարժեքորեն կյանքի կոչելու հարցում:
- Ինչպես բոլոր ուսուցիչները այնպես էլ զինդեկը աշակերտի հըտ շփվելիս պարտավոր է հաշվի առնել աշակերտի սույն իրավունքները: Ուսուցչի և աշակերտի փոխհարաբերությունների խնդիրը ավանդական հոգեբանական և մանկավարժական խնդիր է, որը եղել է բազմաթիվ հայրենական և արտասահմանյան գիտնականների ուսումնասիրության առարկա: Ընդ որում, ներկայիս կրթական իրավիճակում այս խնդիրը հատկապես արդիական է դարձել երեխաների ազդեցիկության ու շեղումների աճի պատճառով:
- Այսպիսով, զինդեկը իր հարաբերությունները աշակերտի հետ պիտի կառուցի իրական նորմերին պատշաճ: Պաշտպանելով աշակերտի իրավունքները:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Интернет-ресурс © 1998-2017 ФГБУ «Редакция «Российской газеты» Интервью Сергея Зиновьевича Казарновского
2. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ Օ Ր Ե Ն Ք Ը Ընդունված է Ազգային ժողովի կողմից 29 մայիսի 1996 թ.
<https://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=69115>
3. Андреева Г.М. Социальная психология. Учебник для высших учебных заведений. — М.: Аспект Пресс, 2001
4. ՆԶՊ արարկայի նոր ՀՊԶ